

Találkozások

A szervizvezető

Lassan kanyarodtam a Shell-kúthoz. Előttém egy Lada 1200-as gazdája nyitotta a tanksapkát. — Mennyit? — kérdezte az egyenruhás fiatalember. — Nyomja tele, így mulat egy magyar úr —, ironizált a kocsi tulajdonosa. A jókedvű fickó alig kapott vissza az ezresből, s sportosan elsöpört. — Mennyit? — nézett rám a kutas. — Háromszázért —, mondtam, s árgus szemekkel figyeltem a gyorsan pörgő számokat. Kettőkilencvennél rámnézett a fiatalember, én pedig szórakozottan elfordítottam a fejem. Háromszáznál állt meg a mutató. Ez van. A benzin ára az elmúlt húsz esztendő során legalább ötszöröse emelkedett, a fizetésem alig a duplájára. Röstellem ezeket a dolgokat, végül is magánügy a fizetésem is, meg kocsit sem kötelező tartani. Gyalog is lehet járni. Csak úgy lassúbb a tempó. Amíg piszmoztam, a szervizvezető kilépett az üzletajtón, és intett, hogy térjek jobbra, beszélni akar velem.

Ki ne ismerné *Benyhe Imrét*, a Shell-kút szervizvezetőjét? Amióta az Interág Rt. „belépett” az országba, azóta *Benyhe Imre* vezeti a szegedi szervizeket, mármint a Shell-kutakat. — Minden oké? — érdeklődött. Mondtam neki, hogy probléma nyert, csak drága a motakó. Aztán magam is tréfálkozni kezdtem, hogy állítólag a Forma-1-es egyik híres konstruktőrért perbe fogták, mert vizet is fecskendeztek a sportkocsi tankjába, meg valamiféle acélgolyócskákat, azért nyertek. — Vizzel nem megy, — mondta mosolygva, — legfeljebb a pusztamérgesi rizling.

Csevegtünk egy keveset, s meglepődtem, amikor azt mondta *Benyhe Imre*, hogy hamarosan nyugdíjba megy. Már ki is vette a felmondási időre járó szabadságát. — En leszek az Interág Rt. első hazai nyugdíjasa, s az utódom, *Komárominé*, az első női szervizvezető.

— Milyen volt az az út, amely eddig elvezetett? — kérdeztem.

— A familiám vásárhelyi. Nagypám kazánfűtő volt. Gyönyörű mesterséget mondhatott magának. A Pogány-éri szivattyútelep gépésze volt az öreg. Az ötyükü híd előtt. Azóta minden megszűnt. Lebontották a szivattyúházat is, a tatám harminchét évig volt nyugdíjas. De jó is lenne olyan hosszú életet élni. Szikár, sovány ember volt, a természete csak a nyugalmat ismerte. Apám is gépész lett, valószínű azért, mert mindig a nagytata mellett téblábolt a szivattyúházban.

— S Ön miért követte a nagyszülők és a szülők mesterségét?

— Az övékét már nem követtem, inasnak adtak a vásárhelyi Szabó Sándor műhelyébe. Kiváló mester volt a tanítóm. Szerszámgepeket, szivattyúkat, tüzelőkészülékeket, s mindenféle alkatrészeket készítettünk. Viszonylag nagy műhely volt, nyolc-tíz alkalmazottal. Sokoldalúan tanítottak: forgácsológépeken, öntésben, kovácsolásban szereztem ismereteket. Amikor főlzabadtam, elmentem egy másik vásárhelyi mesterhez, a Gallyas Károlyhoz. Ott még több vonalon dolgoztunk. A mester elektrotechnikus volt, nagy tudású ember. Saját tervezésű köszéngenerátorokat is csináltunk. Villamosság, autójavítás...

Pergettük a korabeli „filmfövélt”. Hadimunkára vitték a győri repülőgépgyárba. Az Iparcsatorna mellett dolgoztak, amíg ki nem bombázták őket. Erdekes volt a főlzabadás: negyvenötben a nyilasok már a határ felé menekültek, *Benyhe Imre* és néhány barátja „félrehúzódt” az útból. De még ez sem járt szerencsével. Amikor a szovjet csapatokkal találkozott, elvitték őket egy „málini robotra”, hidépítésnél szorgoskodtak. Közben barátja, *Balla Ferenc* megsebesült és *Imre* vitte a hátán a legközelebbi katonai segélyhelyre. A sebesültet átvették, *Imrét* pedig „beterelték” a hadifoglyok közé.

— Ráfáztam, a nagy szorgalmamra, negyvennyolcban tértem haza. Bár jó dolgom volt fogoly

koromban is, mert valamit tudtam oroszul, s kineveztek brigádvezetőnek. Autójavítással foglalkoztunk, de azon kívül sok mindent csináltam; bádógosmunkát, tetőfedést, esztergályozást, vízvezetékcsereleést...

— Hogyan került a Shell-kúthoz?

— Tizenöt évvel ezelőtt „tört be” hozzánk az Interág Rt. Ők üzemeltetik a Shell-kutakat, szervizeket, üzletekkel együtt. A turizmus hozta magával ezt a szervezetet. Hatvankilencben tíz szerviz létesült az országban, köztük harmadik volt a szegedi. Fölhívtak hogy volna-e kedvem szervizvezetőnek lenni. Igent mondtam. Áthelyezéssel kineveztek.

— Újból megkérdeztem, miért volt szükség Shell-kutakra, az Áfor nem volt jó?

— Miért ne lett volna jó, de az idegenforgalom kemény dió. Mondjak egy példát. A belga kisember elhatározza, hogy eljön a Balatonhoz. Abajgatja, szereti a kocsiját, de fogalma sincs arról, hogy mit kap Magyarországon. Mi az az Áfor? Azt viszont tudja, hogy a Shell milyen cég, hiszen odahaza is Shell-kútnál tankol.

— Ez vegyes vállalat? Ki teszi el a hasznot?

— Soha nem volt külföldi érdekelttség. Ez tisztán magyar szervezet.

— A Shell-kútnál jobb benzint adnak? Jobb ez, mint a többi?

— Erre azt válaszolom, hogy a Shell szerviz, mint olyan kizárólag a szolgáltatással foglalkozik. Az Áfornak, mint hazai nagy cégnek és a tevékenység, legfeljebb egy a sok közül. A BP is az Áfor berkeihez tartozik.

— Jelent-e az a sokrétűség valamiféle konkurenciát?

— Kell, hogy jelentsen, s ebben a Shell állja is a versenyt.

— Miként lehet ezt érzékelni?

— Ez abból is látszik, hogy amikor országosan csökkent a benzinfogyasztás, akkor a Shell-kutaknál semmiféle visszaesés nem volt. Sőt éppen a kiszolgálás korrektsége következtében még nőtt is a vásárlás.

— Mint „kiszolgáltatót” autós kérdezném, hogy mi az a kötelezettség a kutaknál, amit úgy mondó kérdés nélkül is adni illik, vagy akár kérésre, de ingyenesen.

— Sok minden hozzátartozik a szolgáltatásainkhoz, amelyekért térítést nem kell adni. Ilyenek például: a szélvédőt lemosni, a lámpákat megtisztítani, a gumik légnyomását ellenőrizni, az olaj és a savszintet megnézni, sőt, a fagyálló folyadékot is rendezni.

— Ne mondja?!

— De mondom.

— A lelkiismeretes munkát maguknál tanulják?

— Nem, a lelkiismeretet mindenki odahaza tanulja meg, mi csak ébren tartjuk. Sok minden árulkodik egy fiatalembernél, nevelése becsülete, szorgalma, s ha nem veszi fellengzősnek a kijelentésemet, a munkahelyi légkör is meghatározó. A mi vonalunkon magasak a követelmények.

— Ön nyugdíjba megy, az utód egy hölgy. A színvonal marad?

— Abban biztos vagyok.

— Szokott-e borralalót adni, ha tankol?

— A borralaló körül több a mese, mint a valóság. Aki ad, ad, aki nem, nem, de a kiszolgálás akkor is ugyanolyan. Lelekiismeretes és magas színvonalú. Úgy legyen.

GAZDAGH ISTVÁN

A vörös grófnő | Kovács András új filmjéről

Háborúból hazatért magyar bakák vonulnak a Lánchídon a páncélaút fedezékében. A pesti hídfőnél boldog polgárosszonyok szaladnak eléjük a barikád mögül, öszirozást tűznek a borostás fegyveresek sapkájára. Az enyémre is kerül egy szál. Győz az öszirozás forradalom.

Előkelő nemesek, bárók, grófok, vezérkari tisztek, bankárok, gyárosok táncolnak a fényes bálteremben. Közöttük látjuk *Károlyi Mihályt* és elbűvölő feleségét. Ünnepel az arisztokrácia. Frakkos, úri ficsúr társaimmal magam is hölgyvadászatra indulok a rendezőasszisztens intésére.

De mindez csak játék, jelenetek *Kovács András* előreláthatóan őszig készülő nagyszabású filmjéből, melyben amatőr szereplőként vettem részt. A vörös grófnő a Dialóg Stúdió, az MTV, a MOKÉP és a Hungarofilm közös produkciója, hat folytatásból álló tv-játék, illetve két, kétrészes mozifilm lesz. A most forgatott rész körülbelül öt évet ölel fel, 1919-ig, *Károlyi* emigrációjának kezdetéig. Ezek az események Magyarországon játszódnak. A film tervezett második felét külföldön veszik fel.

— Miért éppen *Károlyinét* választotta filmje főhőseül? — kérdeztem *Kovács András* rendezőt.

— Mert lenyűgözött a nagyszerű asszony személyisége, életútja. Húsz esztendeje ismerem. Úgy tizenöt éve portréfilmet készítettem róla a televízióknak. Alkalmam nyílt megismerkedni a két kivételes ember sorsával, munkásságával. Izgatott ennek a csodálatos párnak az élettörténete. *Károlyiné* emlékezései, korabeli dokumentumok, levelezések, ismerőseik vallomásai alapján írtam a forgatókönyv vázlatát. *Károlyi* voltaképpen azért érdekelt már korábban, mert a magyar történelemnek ő is egyik félreismert alakja. A Horthy-rendszerben hazugságokat terjesztettek róla, 1949 után agyonhallgatták nevét, történelmi jelentőségét. Dramaturgiai megfontolásból választottam *Károlyinét*, ugyanis egy politikus pályája elsősorban verbális közelíthető meg, s én szerettem volna inkább képileg látványos, monumentális filmet forgatni. Ha *Károlyi Mihály* alakja állna a középpontban, túltengene a párbeszéd, eluralkodnának a parlamenti viták, felszólalások.

— Tehát áttételesen történelmi ez a film?

— Pontosan. *Károlyiné* sorsa része a magyar történelemnek, voltaképpen egész századunkat átélte, az utóbbi hatvan évben mindig szerepet játszott, s ma is éles elmével figyeli az eseményeket, magas kora ellenére még mindig dolgozik. A film előterében a férfi-nő kapcsolata áll, s ezen keresztül jelennek meg a történelmi események: a két forradalom, a régi Magyarország szétesése. Nem szoborszerű hőst szeretnék formálni, hanem emberszabású alakot, természetesen a valóságnak megfelelően igen nagy formátumú, olyan töprengő, moralizáló hőst, aki gyakran kerül választás elé. Elsősorban a személyiségek érdekelnek, a célokat maguk elé kitűző, tevékeny és a céljaikhoz következetesen ragaszkodó, kezdeményező emberek.

— Milyennek látja és ábrázolja a *Károlyi házaspárt*?

— A valóság tényei korlátozzák filmes fantáziámat, de *Károlyiné* rengeteg segítséget adott és ad munkámhoz. Rendszeresen konzultálunk, s néha jelentéktelennek tetsző részletek ellenőrzésére is megkérjük. Közben alkalmam nyílt megismerni kivételes emberi karakterét. Először híuen akartam utánozni személyiségét. Fiatalkori képeinek birtokában olyan színésznőt próbáltam felkutatni, aki külsőségekben is hasonlít hozzá, de ez nem sikerült, hiszen annyira szuverén egyéniség. Arisztokrata ifjú hölgy, kivételes intellektussal, műveltséggel. Kortársaink leírásai szerint nőként is gyönyörű, vonzó, szilaj, önálló személyiség. El kellett szakadnom a fotóktól, személyes emlékeimtől, elképzeléseimtől. Életéből bizonyos valódi epizódokat elhagytam, helyettük másokat találtam ki. „Modellem” kissé méltatlankodva olvasta az általam konstruált szerelmi jeleneteket, de nem tettem mást, minthogy a naplója e vonatkozásban rendkívül tartózkodó. Vitáink során hétköznapi konfliktusairól, természetes összefordulásokról próbáltam érdeklődni, ám sajnos a megszépítő emlékezet meglehetősen elhalványította ezeket. Pedig éppen ez a film egyik témája: hogyan képes két ennyire erős egyéniség évtizedekig eltérhetetlen emberi szövetségben együttélni.

Szeder Katalin

„Adassék nekik gyönyörűség”

Angyalcíradás tükrödet óvtam bár, összetörték. Gyűjtsd egybe arcod, míg lehet, anyám, nehéz örökség.

Ezer szilánkja földbe von, mint élve megrohadtat. Áldozat voltál, jól tudom, s kínod örökbe hagyta:

nemcsak bensőm harapva él, de ártatlanra élez, epévé válik a kenyér számban, mi másnak édes,

— Miért volt nehéz ez számukra?

— Az akkori normák szerint sem voltak összeillő pár. A kettőjük közötti tizenhét év korülönbség nagy száka volt környezetük szemében. Ellentétet szítottak a két család erősen eltérő tradíciói, politikai törekvései. Megismerkedésük idején *Károlyi* már tehetséges politikus, kialakult jellem, és tíz év óta együtt él egy életkorban hozzáillő, de férjes asszonnyal. *Károlyi* nem forradalmár, de ellenzéki. Az arisztokrata családban politizáló légkörben felnövő, minden iránt érdeklődő *Katinka* számára az alkat nagyon vonzó. Kettőjük szerelmének az lehetett a titka, hogy felismerték azokat az értékeket, amiket egymástól kaphattak. A kölcsönös megbecsülés, és a szellemi rokonság segítette át őket a későbbi nehézségeken. Szakítottak környezetükkel, vállalták döntéseik következményeit, óriási vagyonról mondtak le fiatalon, majd 1945 után a felkínált magas társadalmi státusról, hiszen *Károlyi* érdemeit elismerte az országgyűlés. *Károlyi* azonban a privilégiumokról lemondva, vállalta a szegénységet, a második emigrációt. Kapcsolatuk fontos eleme ez a következetes magatartás, és abban is kiegészítik egymást, hogy *Károlyi* tapasztalata naponta szembesül *Katinka* természetes kíváncsiságával, tettvégyával, ösztönösen hat rá a nyitott szellemű asszony. Mindkettőjükben hallatlan igazságérzet munkál.

— Noha nem kimondottan történelmi filmet forgatnak, mégis évtizedeken átívelő tablót rajzolnak. Hogyan teszik hitelessé a kort, a figurákat?

— A díszletek, a jelmezek, a választott helyszínek eredetiek, korhűek. A stilizálás elsősorban képi megoldásokban realizálódik. Barna, viraszírozott fotók hatását keltő jeleneteket is felveszünk, melyek önmagukban meghatározzák a film színeit, levegőjét. Ez eredeti, híradójelenetek így könnyebben is illeszkednek. Lényeges ez, mert az 1918–19-es keletkezéssű híradó-dokumentumok igazolják, hogy akkor igazi népporradalom volt, nem pedig izgága értelmiségiek felelőtlen játéka, mint ahogyan a reakció hazudta.

Az operátor *Bíró Miklós*. A címszerepet *Básti Juli*, *Károlyit* *Bács Ferenc* játssza. Főszereplők: *Kállai Ferenc* (*Andrássy gróf*), *Tolnay Klári* (*Károlyi* nevelőanyja), *Bálint András* (*Jászy Oszkár*), *Tordy Géza* (*Tisza Kálmán*) és *Torday Teri* (*Madeline*).

SÁMÁTHY TAMÁS

Básti Juli és Bács Ferenc jelenete